

RAPPORT

Overleg windenergie op zee

In dit rapport staan de gezichtspunten van de deelnemers aan het Overleg windenergie op zee. De voorzitter van het overleg biedt dit rapport aan de minister van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken met het verzoek het te benutten in de verdere beleidsvorming.

Datum 19 mei 2015
Status Concept

In het Overlegorgaan infrastructuur en milieu (zie Wet overleg infrastructuur en milieu) voeren (de vertegenwoordigers van) de minister en staatssecretaris overleg met betrokkenen en hun organisaties over beleidsvoornemens op het gebied van infrastructuur en milieu. Het Overleg wordt voorgezeten door een onafhankelijke voorzitter.

Inleiding

Achtergrond

In 2023 komt 16% van de energievoorziening uit duurzame energiebronnen. Dit hebben 40 partijen met elkaar afgesproken in het SER Energieakkoord. Voor windenergie op zee is afgesproken om 4450 MW aan elektriciteit in 2023 te realiseren. In het programma Windenergie op zee werkt het Rijk aan het realiseren van deze opgave op de Noordzee. In 2023 moeten windparken op zee vijf miljoen Nederlandse huishoudens van stroom voorzien. De bouw van grote windparken op zee is een uitdagende opgave voor alle betrokken partijen, waarmee de Nederlandse energievoorziening duurzamer wordt en minder afhankelijk van het buitenland.

Gebieden voor windenergie

Het kabinet heeft gebieden aangewezen waar windparken kunnen worden gebouwd. Deze gebieden liggen alle op meer dan 22 km uit de kust (buiten de 12 Nautische Mijl). Daarnaast heeft het kabinet in een Haalbaarheidsstudie gekeken of windenergie dichterbij de kust mogelijk zou zijn en of dit - zoals men verwachtte - goedkoper zou zijn dan verder weg op zee. Vijf gebieden vanaf 5,5 km uit de kust zijn bestudeerd. Samen met alle relevante stakeholders zijn de belangen in beeld gebracht en is gekeken waar mogelijkheden zouden zijn, waar het niet kan en wat de kosten zijn.

Aanvulling gebied Hollandse Kust

Om aan de bezwaren van stakeholders tegemoet te komen, wil het kabinet zo min mogelijk gebruik maken van de 12-mijlszone. De bedoeling is dat er grotere windparken gebouwd worden die via gestandaardiseerde platforms van 700 MW aangesloten worden op het elektriciteitsnet. In vergelijking tot kleine parken is dat goedkoper en blijft er relatief meer ruimte over voor ander gebruik van de Noordzee, zoals de scheepvaart.

De twee eerder aangewezen gebieden ter hoogte van Zuid- en Noord-Holland zijn goedkoper dan gebieden verder op zee. Om voor Zuid-Holland 1400 megawatt en voor Noord-Holland 700 megawatt te kunnen realiseren, is extra ruimte nodig. Aan de zeezijde is daarvoor geen ruimte vanwege belangrijke scheepvaartroutes en ankergebieden. Het kabinet is daarom van plan om de strook die tussen de 10 en 12 nautische mijl (18,5 – 22 kilometer) uit de kust ligt aan de gebieden toe te voegen. De aanwijzing van deze extra zone vindt plaats via de *Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee - Aanvulling gebied Hollandse Kust*.

Procedure

Het aanwijzen van deze strook tussen de 10 en 12 mijl gebeurt in een formele procedure. Deze procedure is op 24 april 2015 gestart met de publicatie van het Voornemen tot aanwijzing en de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Een definitief besluit over het aanwijzen van de stroken zal in de loop van 2016 worden genomen.

Van 24 april tot en met 11 juni 2015 lag de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) met daarin het voornemen ter inzage. Tijdens deze periode kon u uw zienswijze geven op het voornemen om te komen tot de Rijksstructuurvisie of op de onderzoeksvragen in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. In deze periode vond ook het Overleg plaats.

Concept ontwerp-kavelbesluit Borssele II

Naast het voornemen met bijbehorend NRD, stond ook het concept-ontwerpkavelbesluit Borssele II op de agenda. Dit is een van de twee eerste kavelbesluiten die onder de vlag van het wetsvoorstel windenergie op zee worden ontwikkeld. Omdat dit een nieuw instrument is,

hebben de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu besloten om een extra informele consultatieronde te houden door middel van het Overleg.

Centrale vragen van het Overleg waren:

- 1) - Notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) aanvulling gebied Hollandse Kust → Is het voorgestelde onderzoek compleet en van voldoende kwaliteit? Zo nee, wat mist er dan?
- 2) - Concept-ontwerpkavelbesluit Borssele II → Zijn de genoemde voorwaarden in het concept-ontwerpkavelbesluit voldoende afspiegeling van de belangen in het gebied? Zo nee, wat moet anders?

Advies op hoofdlijnen

1) NRD aanvulling gebied Hollandse Kust

Veel onderwerpen zijn tijdens het Overleg de revue gepasseerd. De belangrijkste adviezen luiden:

Visserij/recreatievaart

- Maak een noord-zuid corridor tussen de reeds aangewezen gebieden en het nieuw aan te wijzen gebied tussen de 10-12 nautische mijl, zodat o.a. de vissers niet ver om hoeven te varen. Behalve doorvaarbaar is deze corridor idealiter ook bevisbaar. De corridor zou dan aan de westzijde van de 12-mijlsgrens moeten komen, zodat ook vissersboten die niet binnen de 12-mijlsgrens mogen vissen er gebruik van kunnen maken;
- Volsta niet met in beeld brengen oppervlakteverlies voor visserij, de economische waarde hangt af van het type visserij dat verschilt per gebied.
- Maak ook een risico analyse voor de situatie dat parken gesloten blijven voor doorvaart

Zicht en beleving

- Heb aandacht voor zicht en beleving en het gevoel voor ruimte op de Noordzee. Kijk bijvoorbeeld naar de effecten van minder, maar grotere molens t.o.v. kleinere, maar meer molens;
- Maak zo veel als mogelijk kwantitatief inzichtelijk wat de gevolgen zijn voor het toerisme. Het onderzoek van ZKA wordt door sommige leden als niet meer actueel beschouwd.

Scheepvaart

- Kom de eerder gemaakte afspraken na met betrekking tot de begrenzing van het gebied bij Luchterduinen en houd rekening met het ankergebied dat daar zou moeten komen.
- Besteed aandacht aan mogelijke radarverstoring door het plaatsen van windmolens op zee. Onderzoek het effect van windmolens op radardekking/verstoring van radar, o.a. in de aanloop naar IJmuiden.

Ecologie

- Met het kader ecologie en cumulatie (KEC) wordt nu van tevoren gekeken naar natuur en milieu i.p.v. achteraf. Dit is wat betreft de natuur- en milieuorganisaties een positieve ontwikkeling. Voor natuur en milieu is het belangrijk om de vaart erin te houden.

Mijnbouw

- Maak duidelijk hoe mijnbouwoperators worden betrokken bij de afweging.

Algemeen

- Tot slot, enkele tips voor de verbetering van de communicatie: denk vanuit de doelgroep en sluit daarop aan. Zo creëer je meer draagvlak. Dit geldt ook voor Borssele II.
- Zorg voor veiligheid voor alle betrokken partijen in het aan te wijzen gebied (mijnbouw, energiebedrijven, scheepvaart, recreatie, etc.);
- Breng de economische effecten voor werkgelegenheid, toerisme en visserij zo veel mogelijk kwantitatief in beeld

2) Concept-ontwerpkavelbesluit Borssele II

Voor het concept-ontwerpkavelbesluit Borssele II zijn de belangrijkste adviezen:

- Er is tevredenheid over de gebruikte systematiek van kavelbesluiten. Ga zo door;
- Los een aantal zaken die voor de tender van belang zijn op tijd op. Zo staat in het concept-ontwerp nog een aantal onzekerheden, bijvoorbeeld over de mitigerende

maatregelen voor natuur. Deze hebben grote impact op het parkontwerp. Bovendien zit er tussen het onherroepelijk worden van het kavelbesluit en het indienen van de tender weinig tijd;

- De Pilot SAR en handhaving worden niet genoemd in het concept-ontwerp.
- Een aantal opmerkingen op de notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) zijn in het concept-ontwerpkavelbesluit niet meegenomen. Er komt een persoonlijk gesprek met visserijsector om uit te leggen wat hier de reden van is.
- Breng ook de risico's voor kabels en leidingen in beeld.

Nb. doorvaart en medegebruik windparken

Het onderwerp 'doorvaart en medegebruik windparken' is in andere stakeholderbijeenkomsten besproken. Het besluit hierover zal in het Nationaal Waterplan 2 worden genomen. Dit onderwerp stond dan ook niet op de agenda van dit OIM. Er zijn wel enkele opmerkingen over gemaakt:

- Houd rekening met de doorvaarbaarheid van de windparken voor de visserij, beroeps- en recreatievaart, de wens hierbij is ook voor schepen >45 meter;
- Houd tegelijkertijd rekening met de zorgen die de windsector t.a.v. doorvaart en medegebruik heeft. Zo zijn windmolens niet om op te klimmen of te recreëren;
- Probeer internationaal wat betreft doorvaart en medegebruik tot harmonisatie te komen, nu verschilt het beleid per land

Vervolg

Dit advies wordt naar zowel de minister van Infrastructuur en Milieu gestuurd als naar de minister van Economische Zaken. Zij zullen dit advies betrekken in hun verdere besluitvorming. Veel OIM-leden hebben eveneens een zienswijze ingediend op de notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) windenergie op zee aanvulling gebied Hollandse Kust. Ter beantwoording hiervan wordt een reactiedocument gemaakt. Deze wordt tegelijk met de ontwerprijksstructuurvisie gepubliceerd. Naar verwachting is dit begin 2016.

Overleg

Het Overleg op 19 mei bestond uit twee onderdelen:

1. Stakeholders informeren

- Presentatie over stand van zaken windenergie op zee
- Presentatie over 10-12 mijlszone gebied Hollandse Kust
- Presentatie over concept-ontwerpkavelbesluit Borssele II

2. Bespreken documenten

- Notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) aanvulling gebied Hollandse Kust → Is het voorgestelde onderzoek compleet en van voldoende kwaliteit? Zo nee, wat mist er dan?
- Concept-ontwerpkavelbesluit Borssele II → Zijn de genoemde voorwaarden in het concept-ontwerpkavelbesluit voldoende afspiegeling van de belangen in het gebied? Zo nee, wat moet anders?

Om beide vragen te bespreken werd de groep deelnemers opgesplitst in twee groepen en werden de vragen aan de hand van de stoplichtmethode besproken.

Betrokken organisaties.

In de bijlage is een deelnemerslijst en een genodigdenlijst opgenomen.

Historie Overleg Infrastructuur en Milieu (OIM) windenergie op zee

In OIM verband is driemaal eerder over het onderwerp windenergie op zee gesproken.

27 maart 2014

Op 27 maart 2014 organiseerde het OIM in opdracht van het ministerie van Economische Zaken (EZ) de bijeenkomst over het wetsvoorstel windenergie op zee. Op deze bijeenkomst is gesproken met stakeholders en maatschappelijke organisaties over de vraag: "Geven de activiteiten uit het SER Energieakkoord en het voorgenumen wetsvoorstel op een juiste manier invulling aan de opgave voor windenergie op zee, gegeven de ruimte die voor windenergie op zee gereserveerd is in het nationaal waterplan?"

De belangrijkste conclusies van de bijeenkomst waren:

- Het wetsvoorstel zal ertoe leiden dat de overheid op een snellere en efficiëntere manier de te ontwikkelen gebieden optimaal kan tenderen.
- Door het wetsvoorstel kan de overheid integrale beslissingen nemen en meer de regie voeren.
- Er moet snel duidelijkheid komen over waar de kavels komen te liggen.
- EZ moet de partijen blijven informeren en betrekken bij de plannen en stappen die ze nemen in dit traject.

14 januari 2014

Op 14 januari 2014 heeft het Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu (OIM) in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) de bijeenkomst over Windenergie op Zee binnen en buiten de 12-mijlszone georganiseerd. Op deze bijeenkomst is gesproken met stakeholders en maatschappelijke organisaties over de vraag hoe de ruimtelijke opgave voor windenergie op zee gerealiseerd kan worden, gegeven de afspraken in het SER Energieakkoord voor Duurzame Groei. De stakeholders zijn zich bewust van de opgave in het Energieakkoord en de onontkoombaarheid van windenergie als energiebron voor de toekomst. Van groot belang daarbij is welke afwegingen gemaakt worden bij het aanwijzen van de gebieden en of dit zorgvuldig gebeurt.

De belangrijkste conclusies van de bijeenkomst waren:

- De meerderheid van de stakeholders is niet tegen windenergie op zee, maar wil bij voorkeur de windmolens zo ver mogelijk uit de kust hebben. Met het oog op recreatievaart is doorvaart en medegebruik van de windparken een belangrijke voorwaarde voor de recreatiesector.
- Beginnen met windenergie op zee in het gebied Borssele of IJmuiden Ver lijkt een goed idee omdat de maatschappelijke belangen (relatief minder conflicterende belangen) en de ambitie van het kabinet (snel en kostenefficiënt) elkaar daar het meest naderen en het al toegewezen ontwikkelsites zijn.
- De eventuele aanleg van een netwerk op zee en de mogelijkheden van de aansluitingen op het land spelen een rol bij het realiseren van windparken binnen de aangewezen windgebieden. De netwerkstructuur kan bepalend zijn voor de inrichting van de gebieden.

- Er is verder onderzoek nodig naar enerzijds kosten- en baten aspecten binnen de 12-mijlszone ten aanzien van mijnbouw en anderzijds naar het effect op werkgelegenheid (toerisme)
- De deelnemers van het OIM willen goed betrokken blijven in het (vervolg) proces en vragen om meer duidelijkheid over het proces voor de realisatie van het SER akkoord en over de rolverdeling tussen EZ en IenM. Er wordt afgesproken een bijeenkomst te houden over de nieuwe wetgeving.

4 april 2013

Op 4 april 2013 werd voor het eerst in OIM-verband over windenergie op zee en duurzame energieontwikkeling in algemene zin gesproken. Eén van de onderwerpen die dag was de haalbaarheidsstudie windenergie binnen de 12 mijlszone, de voorfase van de notitie reikwijdte en detailniveau aanvulling gebied Hollandse Kust. Toen was ten noorden van de Waddenzee ook nog een mogelijkheid qua gebied. Deze is tijdens de haalbaarheidsstudie afgevallen. Ook toen waren onder andere zicht en beleving en de mogelijke gevolgen van windmolens op het kusttoerisme belangrijke issues voor de aanwezige OIM-leden.

Bijlage 1: Deelnemende organisaties

De volgende organisaties waren bij het overleg aanwezig:

- Koninklijke Nederlandse Watersportverbond
- Nederlands Platform voor Waterrecreatie
- Watersportvereniging Breskens
- HISWA
- Recron
- Haven IJmuiden
- Port of Den Helder
- Kustwacht
- NVKK
- Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied
- Visned
- Producentenorganisaties van de Nederlandse Mosselcultuur
- NWEA
- Nuon
- Ekofish
- KPN
- Wintershall
- NOGEPA
- Stichting Vrije Horizon
- Gemeente Noordwijk
- NBTC Holland Marketing
- Strand Nederland
- Natuur & Milieu
- Greenpeace
- Vogelbescherming
- Milieudefensie
- Groene 11
- Havenbedrijf Amsterdam
- Bewonersplatform Leefbare Kust

Bijlage 2: Genodigdenlijst

Marieke	van den	Akker	NOGEPA
Roy	van	Aller	Watersportvereniging Breskens
Herman		Anker	Havenbedrijf Amsterdam
Chris	van	Assen	WWF Netherlands
Peter		Baars	GDF Suez
M.		Bakelaar	Port of Den Helder
Paul		Beek	Nederlandse Vereniging van Strandexploitanten Noordzeestrand
Ingeborg		Beerling	Wintershall
Derk Jan		Berends	Vissersbond
Hanneke	van den	Berge	NOGEPA
Gerard	van	Berkel	Stichting LaMer
Arjan		Berkhuysen	Waddenvereniging
Rieneke		Bijleveld	De Branding Renesse
A.	van	Binsbergen	Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij
A.A.M.		Bloot	Sportvisserij Nederland
Jan	de	Boer	Ekofish Group
Louwe	de	Boer	Ekofish Group
Peter		Bos	Verbond voor Nederlandse Motorbootsport VNM
Jan-Peter		Bosma	Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij
Frank		Branden	Energy board
Niels		Breve	Sportvisserij Nederland
Wouter	van	Broekhoven	VisNed
Rems		Cramer	Vissersbond
Henk		Danielse	Zeeland Seaports, Havendienst
Johan		Dekkers	Eneco
Emiel		Derks	Sportvisserij Nederland
Jan		Dirx	Natuur en Milieu
Arthur	van	Disseldorp	Recron
D.	van	Doorn	Producentenorganisatie van de Nederlandse Mosselcultuur
Harm		Dotinga	Vogelbescherming
Janny		Dubois	Koninklijk Nederlandse Watersportverbond
Karen	van den	Enden	Groene 11
Josje		Fens	Waddenvereniging
Ireen		Geerbex	Nuon
Peter		Geertse	Zeeland Seaports
Hans	van	Geersbergen	Producentenorganisatie van de Nederlandse Mosselcultuur
Yvette		Ross	Koninklijk Nederlands Watersportverbond
Dolf	van	Griethuysen	NWEA
Gerard		Harder	Eneco

Arjan		Heinen	
Aart		Hiemstra	Havenbedrijf Amsterdam
Kees		Hoek	De Nederlandse Charterboot Vereniging
J.F.	van den	Hoek	Loodswezen
Guido		Hommel	NWEA
Jack		Huibers	KPN
Han		Ijzendoorn	Nederlandse Vereniging van Kustzeilers
Jurriaan		Jansen	Milieufederatie Noord-Holland
Nathalie		Kaars	GDFsuezEP
Ernst		Kaars	
Ria		Sijpestijn	Koninklijk Nederlands Watersportverbond
Iris		Kalf	Stichting Platform Bio-Energie
Thalitha		Kleinekorte	Wintershall
Kees		Koek	Natuur en Milieu
Albert		Koomen	Koninklijk Nederlands Watersportverbond
Gert-Jan	de	Korper	Bewonersplatform Leefbare Kust
G.		Korte	Recron
Herman		Krijger	HISWA
P.	van der	Limpens	Zoogdiervereniging
Milembe		Marel	Nederlandse Onderwatersport Bond (NOB)
René	van der	Mateyo	Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaal
P.	van de	Meer	GDFsuezEP
Geert		Meerakker	Zeehaven IJmuiden
Tjeu	van	Meun	VISNED
Frans		Mierlo	Zeeuwse Milieufederatie
Melissa		Odijk	Nederlandse Vereniging van Kustzeilers
Alex		Oosterbroek	Meewind
Maarten	van der	Ouwehand	Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland
Sjaco		Paard	KPN
P.H.		Pas	Kustwacht
Ab		Paternotte	Nederlands Platform voor Waterrecreatie
Peter		Post	Visned
Thomas		Prins	Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders
Imre		Rammelt	Stichting De Noordzee
Ben	van	Schep	Beroeps-handlijnvissers
Guido		Scherpenzeel	Havenbedrijf Rotterdam
Edwin		Schild	Stichting De Noordzee
Harm		Schoon	Loodswezen
Anne-Li		Schoten	Vogelbescherming
J.W.		Schydowski	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
Stephan	van der	Siewe	Loodswezen
		Stee	Strand Nederland

Nathalie		Strookman	Natuur en Milieu
Ivo		Stumpe	Milieudefensie
Ed		Troost	Recron
Egbert	van der	Tuin	Vissersbond
Jonna	van	Ulzen	Vogelbescherming
Kees	van der	Vaart	Nederlands Platform voor Waterrecreatie
Bert		Veerman	Milieudienst IJmond
Wijnand		Vette	Zeeland Seaports
Pim		Visser	VISNED
Stefan		Vreugdenhil	Zoogdiervereniging
Nick		Waterdrinker	Port of Den Helder
G.J.J.		Weegink	ANWB
Joris		Wijnhoven	Greenpeace
Jan Willem		Wijnstroom	Sportvisserij Nederland
Gert-Jan		Windhorst	NOGEPA
Marieke	van	Zalk	Wereldnatuurfonds

Colofon

Voorzitter	Jacques Handelé
Contactpersoon	Maaïke de Beer <i>Secretaris Overleg IenM</i> T 070 456 96 56 M 06 525 969 83 E-mail: maaïke.de.beer@minienm.nl
Kenmerk	IenM/BSK-2015/124699
Bijlage(n)	2